

Biuletyn Liturgiczny nr 2/2018

Pro memoria

Adwent to okres w roku liturgicznym, który rozpoczyna się od pierwszych Nieszporów w 1 Niedzielę Adwentu (*LG¹ wł. I Nieszpory z I Niedzieli Adwentu; Psalterz: I Tydzień; Kompleta po I Nieszporach niedzielnych*), przypadającą między 18 listopada a 3 grudnia. Czas przygotowania kończy się I Nieszporami uroczystości Nadzienia Bożego Narodzenia (*LG wł. I Nieszpory z uroczystości Narodzenia Pańskiego, które odmawia się przed lub po Mszy wigilijnej; Kompleta po I Nieszporach niedzielnych, odmawiają tylko Ci, którzy nie uczestniczą w Pasterce*). Obejmuje cztery kolejne niedziele adwentowe, których liczba nawiązuje do starotestamentowego opisu czterdziestoletniej wędrówki Izraelitów po wyjściu z niewoli egipskiej.

1. Adwent w ogólności

Okres adwentu jest czasem oczekiwania, nawrócenia i radosnej nadziei:

- **oczekiwania** – pamiątka pierwszego przyjścia Zbawiciela w ludzkim ciele oraz oczekiwanie na ostateczne przyjście;
- **nawrócenia** – do którego wzywa liturgia tego okresu głosami proroków, a przed wszystkim Jana Chrzciciela, który wołał „*Nawracajcie się, bo bliskie jest królestwo niebieskie*” (Mt 3,2);
- **radosnej nadziei** – bo zbawienie dokonane przez Chrystusa (por. Rz 8,24-25) i obecność Jego łaski w świecie, dzięki czemu obietnica przemienia się w spełnienie, wiara w oglądanie, a my „*będziemy do Niego podobni, bo ujrzymy Go takim, jakim jest*” (por. 1 J 3,2; DPLL² 96).

Adwent dzieli się na dwie części: pierwsza o charakterze eschatologicznym (do 16 grudnia włącznie) i druga przygotowując do świąt Bożego Narodzenia.

Niedziele Adwentu mają pierwszeństwo przed wszystkimi świętami Pańskimi i uroczystościami. Dlatego przypadające w niedzielę uroczystości przenosi się na poniedziałek (por. ONRLiK³ 5). **Także odpusty parafialne (uroczystość tytułu kościoła) nie mogą być przenoszone z tygodnia na niedzielę.** Jeżeli jednak zewnętrzny obchód odpustowy będzie w niedzielę, nawet na centralnej Mszy św. odpustowej:

- należy wziąć formularz z niedzieli a nie o świętym;

---

¹ *Liturgia godzin*, t.1, Poznań 2006.

² *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, Poznań 2003.

³ *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, Watykan 1963.

- imię świętego może być wymienione w modlitwie powszechnej, homilii, w Modlitwie eucharystycznej;
  - można śpiewać pieśni o świętym patronie i urządzać procesję teoforyczną po Mszy św.;
  - Mszę św. należy odprawić w kolorze fioletowym lub różowym (zgodnie z daną niedzielą), chyba, że parafia posiada ornat z patronem o wyjątkowej okazałości⁴ (por. OWMR⁵ 346g);
  - nie odmawia się hymnu *Chwała na wysokości Bogu*;

W dni powszednie Adwentu nie wolno celebrować codziennych **Mszy żałobnych** (z formularza za zmarłych), z wyjątkiem jest pogrzeb, pierwsza rocznica śmierci albo po otrzymaniu wiadomości o śmierci.

Przy zawarciu małżeństwa należy odmówić modlitwę błogosławieństwa nowożeńców (nawet wtedy, kiedy jest zabronione używania formularza *Mszy za nowożeńców*).

W okresie Adwentu **można używać organów i innych instrumentów muzycznych. Ołtarz należy zdobić kwiatami z umiarem** odpowiadającym charakterowi tego czasu.

2. Dni Adwentu od 17 grudnia

Dni powszednie od 17 do 24 grudnia włącznie są przeznaczone na bezpośrednie przygotowanie do uroczystości Narodzenia Pańskiego (por. ONRLiK 42). Dlatego we wszystkich Mszach św. (także roratnich) **obowiązują teksty własne na każdy dzień**. Prefacja 2 adwentowa. Wyjątkiem od tej zasady są Msze św. pogrzebowe. **Zabronione są wszystkie inne Msze św. w różnych potrzebach**.

W dni, w których wypada wspomnienie liturgiczne, traktuje się jako wspomnienie dowolne z możliwością dodania, niektórych elementów do Mszy św.:

- można użyć tylko kolekty o świętym (por. OWMR 355a)

---

⁴ W liturgii istnieje możliwość, aby w dni bardziej uroczyste, użyć innego koloru okazałych szat liturgicznych (por. OWMR nr 346g). Należy jednak pamiętać, że Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów wyjaśniła w 2004 r., iż przepis ten „dotyczy właściwie szat wykonanych przed wielu laty” i „dla zachowania dziedzictwa Kościoła” (Instrukcja *Redemptionis Sacramentum*, nr 127). Stąd jeśli zmienia się kolor szat, powinno się pamiętać, że chodzi o okazałe szaty o wartości historycznej „koloru złotego lub srebrnego” (tamże).

⁵ *Nowe ogólne Wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, Poznań 200.

do Oficjum Liturgii godzin:

- w Jutrznii i Nieszporach opuszcza się zakończenie modlitwy końcowej i dodaje się antyfonę *Benedictus* lub *Magnificat* (własną lub z Tekstów okresowych), a następnie modlitwę o świętym, wraz zakończeniem;
- w Godzinie czytań po przeczytaniu czytania patrystycznego podanym na dzień bieżący tego okresu i jego responsorium dodaje się, jako trzecie, czytanie hagiograficzne z responsorium i odmawia się modlitwę końcową o świętym (por. OWMR 238-239).

3. Błogosławieństwo oplatków

Obrzęd błogosławieństwa oplatków może być sprawowany w kościele w dogodnym dniu przed uroczystością Narodzenia Pańskiego albo w dniu 24 grudnia po modlitwie po Komunii lub w domu rodzinnym przed rozpoczęciem wieczerzy wigilijnej zgodnie z rytuałem (por. OB t. 2⁶ nr 1280-1283).

4. Roraty

Roraty należą do najbardziej popularnych form pobożności związanych z okresem Adwentu. Kształtowały się przez wieki ewoluując stopniowo do kształtu, który znamy dzisiaj. Od strony liturgicznej roraty, to Msza św. wotywna o Najświętszej Maryi Pannie. Nazwa Mszy pochodzi od jej introitu, który zaczyna się od słów *rorate coeli desuper* (spuśćcie rosę niebios). Charakterystycznym elementem rorat jest zapalenie świecy roratnej. Świeca ta umieszczana jest w pobliżu ołtarza jedynie w adwencie. Symbolizuje Najświętszą Maryję Pannę. Należy pamiętać, że ma być to świeca woskowa a nie sztuczna⁷.

Jest to zatwierdzony dla Polski zwyczaj liturgiczny na czas Adwentu. Codziennie, za wyjątkiem niedzieli i uroczystości, we wszystkich kościołach i kaplicach publicznych może być sparowana o dowolnej porze jedna **Msza wotywna o NMP**. Ze względów duszpasterskich roraty mogą być odprawione w godzinach wieczornych. Mszę św. odprawia się używając koloru białego. Formularz mszalny, jakiego należy użyć, to:

---

⁶ *Obrzęd błogosławieństw*, t. 2, Kotowice 2001.

⁷ Nadużywanie sztucznych świec i paschału stało się bardzo powszechne, a to sprzeciwia się normom, i przepisom liturgicznym. W sposób jednoznaczny w nr. 82 na ten temat mówi *List ogólny o przygotowaniu i obchodzeniu Świąt Paschalnych z 1988 roku*: „Należy przygotować świecę paschalną, która ze względu na prawdziwość znaku winna być odlana z wosku, corocznie nowa, jedna, zwyczajnej wielkości, nigdy zaś nie sztuczna. Ma zaś przypominać Chrystusa światłość świata”. Powyższe stwierdzenie dla zachowania prawdziwości znaku, należy stosować w odniesieniu do świec ołtarzowych – powinny być woskowe, właściwej wielkości, nigdy sztuczne.

- **do 16 grudnia** włącznie **Msza o NMP w Adwencie** (MR s. 9), prf. 4 o NMP (nr 54) lub prf. 2 adwentowa, albo ze **Zbioru Mszy o NMP** nr 1-3 (s. 29-37), prf. własna dla każdego formularza;
- **od 17 do 24** (tylko rano) grudnia, zachowując tradycyjny charakter tej Mszy św. oraz biały kolor szat liturgicznych, używa się **formularzy** przewidzianych **na te dni** w Mszale, ponieważ mają charakter maryjny, prf. 2 adwentowa (nie można używać prf. o NMP).

Czytania bierze się z dnia bieżącego, **zwyczajowo** odmawia się lub śpiewa *Chwała*. Należy jednak mieć na uwadze, że po soborowej reformie liturgicznej *Chwała* nie jest obowiązkowe w Mszach wotywnych i jak czytamy w OWMR 53⁸: *Chwała* zawieszona jest zatem na niedziele Adwentu, aby w pełni zabrzmiała w noc i dzień Narodzenia Pańskiego jako śpiew anielski ogłaszający narodziny Zbawiciela.⁹ Zgodnie

---

⁸ OWMR 53: *Śpiewa się lub recytuje hymn w niedziele poza okresem Adwentu i Wielkiego Postu, a także w uroczystości i święta oraz podczas szczególnie uroczystych celebracji.*

⁹ Prymas Kard. Stefan Wyszyński 25.03.1961 roku wydał dekret zawierający wskazania do sprawowania rorat: *Na podstawie szczególnych uprawnień, udzielonych Nam przez Stolicę Świętą, zważywszy na zaaprobowany przywilejami Stolicy Apostolskiej niepamiętny zwyczaj, dzięki któremu przez cały Adwent odprawiała się rychłym rankiem, przy licznych udziale wiernych, uroczysta Msza wotywna o Najświętszej Maryi Pannie Rorate, oraz biorąc pod uwagę przepisy Nowego Kodeksu Rubryk Mszału i Brewiarza, ogłaszamy wspomnianą Mszę Rorate wotywą I klasy, tak by nie tylko w kościołach, lecz za zezwoleniem Ordynariusza także w kaplicach publicznych i półpublicznych mogła być odprawiona codziennie w sposób uroczysty w okresie Adwentu, wyjąwszy jedynie święto Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, Wigilię Bożego Narodzenia oraz Niedziele. Niniejszy dekret nie znosi ogólnych przepisów prawa, (zob. Dekret N. 1822/61/P z dnia 25.03. 1961 r). Ponieważ była to wotywa I klasy, podczas Mszy roratniej odmawiano *Gloria* i *Credo*. Postanowienie Prymasa zostało skorygowane przez Świętą Kongregację Obrzędów dnia 18.12.1963 r. W wydanym wówczas indulcie czytamy: *Na prośbę J. Em. ks. Stefana Kard. Wyszyńskiego, Arcybiskupa Gnieźnieńskiego i Warszawskiego, Prymasa Polski, wyrażającego także pragnienia wszystkich Biskupów polskich, Święta Kongregacja Obrzędów, korzystając z uprawnień udzielonych jej przez J. Św. Papieża Pawła VI, łaskawie zezwala, aby we wszystkich kościołach i kaplicach na terytorium Polski przez cały okres Adwentu mogła być odprawiana jedna Msza o Najświętszej Maryi Pannie (Rorate) jako wotywa 2. klasy. Poza tym należy zachować przepisy rubryk. Niniejszy indult ważny jest na najbliższe dziesięciolecie. Bez względu na wszelkie przeciwne zarządzenia (zob. Święta Kongregacja Obrzędów, Indult Prot. N.D. 17/963 z dnia 18.12.1963). Zatem od 1963 roku roraty należało sprawować w taki właśnie sposób: z *Gloria*, ale bez *Credo*. Kolejne zmiany nadeszły bardzo szybko. W 1969 roku papież Paweł VI konstytucją apostolską *Missale romanum* promulgował *Novus Ordo Missae*. Nowe przepisy liturgiczne przewidywały, że hymn *Gloria* odmawia się w niedziele poza okresem Adwentu i Wielkiego Postu, w uroczystości i święta oraz podczas szczególnie uroczystych celebracji. Tym samym Msze wotywnie nie znalazły się w gronie Mszy uprzywilejowanych *stałym wykonywaniem Gloria* (por. OWMR 31). Zatem roraty, które należą do Mszy wotywnych, również powinny być sprawowane z pominięciem tego hymnu. Biorąc jednak pod uwagę, że zwyczaj śpiewania *Gloria* w czasie rorat był głęboko zakorzeniony, Konferencja Episkopatu Polski wydała 31.03.1971 roku zarządzenie w sprawie Mszy wotywnych. W zarządzeniu, w punkcie 4. czytamy, że: *Konferencja Biskupów pozwala odprawiać we***

z Zarządzeniem 124 KEP w sprawie Mszy wotywnych, z dnia 31.1971 r. – w czasie Mszy św. roratnie można, ale nie trzeba odmawiać hymnu *Gloria*.

Panuje jednak zwyczaj, że na rozpoczęcie *Mszy Rorate* wygasa się światła w kościele, aby uwypuklić blask lampionów przyniesionych przez wiernych, i zapala się na nowo podczas *Chwała*. Można zapalić światło w kościele dopiero przed Ewangelią, podczas bardziej uroczystego (a nawet zdwojonego) śpiewu aklamacji *Alleluja*. Taka praktyka pomogłaby odkryć sens słuchania czytań adwentowych, zaczerpniętych z Księgi proroka Izajasza. Proroctwa były przygotowaniem narodu na przyjście Mesjasza – Światłości Świata, bo *naród kroczący w ciemnościach ujrzał światłość wielką* (Iz 9,1).

Dlatego słuchanie pierwszego czytania przy zgaszonym świetle, lecz tylko w blasku lampionów, a następnie wsłuchanie się w słowa Chrystusa z Ewangelii we wnętrzu świątyni w świetle, zyska wymiar symboliczny. Z jednej strony będzie pokazywać nasze oczekiwanie i przygotowywanie się na spotkanie z Chrystusem, a z drugiej strony podkreśli, że Boże obietnice już się zrealizowały i dzięki temu nasze prośby, które wyrażamy przez udział we Mszy Rorate, nie pozostaną bez odpowiedzi.

5. Uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP

KEP, na mocy dyspensy udzielonej przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów dekretem z dnia 9.04.2013 r., postanowiła podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie dnia 14.03.2018 r., aby dla dobra duchowego wiernych zachować w dniu 8 grudnia 2019 r. świętowanie uroczystości Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny.

Celebrację sprawuje się w kolorze białym, z użyciem tekstów z uroczystości, z uwzględnieniem zaleceń wymienionych w piśmie przewodnim Prefekta Kongregacji, polecającym, aby w dniu tym nie pomniejszyć czasu Adwentu: drugie czytanie mszalne bierze się z II niedzieli Adwentu; w homilii należy nawiązać do trwającego okresu adwentu; w modlitwie powszechnej należy użyć przynajmniej jednego wezwania nawiązującego do okresu Adwentu; w miejsce zwykłej oracji końcowej modlitwy powszechnej należy użyć kolekty II niedzieli Adwentu. Postanowienie obejmuje wszystkie Msze odprawiane tego dnia w Kościele polskim, a także oficjum Liturgii Godzin.

6. Kwartalne dni modlitw o życie chrześcijańskiej rodziny

W trzecim tygodniu Adwentu modlimy się o życie chrześcijańskie rodzin. Formularz mszalny bierzemy z odpowiedniego dnia Adwentu. Prośby za rodziny i za

---

wszystkich kościołach i kaplicach: W dni powszednie Adwentu jedną Mszę świętą wotywną „Rorate” z prefacją o N. Maryi Pannie, albo z drugą prefacją adwentową. W tych Mszach wotywnych można odmawiać hymn „Chwała na wysokości Bogu”. Jest to, jak dotąd, ostatnie zarządzenie dotyczące rorat i zachowuje swoją moc obowiązującą.

przygotowujących się do małżeństwa należy uwzględnić w wezwaniu modlitwy powszechnej i w nabożeństwach dodatkowych.¹⁰

Można zyskać *odpust zupełny* za pobożny udział w celebracjach powszechnie poświęconych jakiemś celowi religijnemu (por. WO¹¹ nad. 5). Dlatego, kto będzie uczestniczył w publicznej modlitwie za rodziny i małżeństwa, może taki odpust uzyskać. Kto natomiast pomodli się prywatnie w tych intencjach, zyskuje *odpust cząstkowy*.

7. Błogosławieństwo matek oczekujących potomstwa

W trzecią Niedzielę Adwentu należy odmówić modlitwę za matki oczekujące potomstwa. Celebrans po modlitwie, po komunii z miejsca przewodniczenia odmawia modlitwę błogosławieństwa (zob. OB t. 1, nr 228 lub 235).

8. Wieniec adwentowy

Wieniec adwentowy stanowi kompozycję z czterech świec wśród zielonych gałązek. Wieniec adwentowy (przez zapalenie kolejnych świec w następujące po sobie niedziele tego okresu liturgicznego aż do uroczystości Narodzenia Pańskiego) jest upamiętnieniem różnych etapów historii zbawienia przed przyjściem Chrystusa i symbolem prorockiego światła, które z czasem coraz bardziej rozjaśniało nocę starotestamentalnego oczekiwania na wzejście Słońca sprawiedliwości, Jezusa Chrystusa (zob. DPLL¹² 98).

W kościele, przy ołtarzu jest możliwość umieszczenia takiego wieńca adwentowego. Należałoby również zachęcić wiernych do wprowadzenia w swoich domach zwyczaju wieńca adwentowego. Można pobłogosławić wieńce i świece adwentowe na każdej Mszy św. w 1 Niedzielę Adwentu albo w czasie specjalnego nabożeństwa zgodnie z obrzędem zawartym w rytuale OB t. 1, nr 1273-1279.

Jeżeli jednak wierni nie przynoszą wieńców do kościoła na poświęcenie, wieniec przy ołtarzu **wystarczy pobłogosławić tylko raz, przed pierwszą Mszą niedzielną, a na pozostałych Mszach można zapalać uroczyście świecę** (zob. Załącznik nr 1). Zapalenie świecy może odbywać się na początku każdej Mszy, po znaku krzyża i po pozdrowieniu wiernych, jako wprowadzenie do liturgii. Świecę może zapalić lektor lub inny przedstawiciel zgromadzenia.

---

¹⁰ Instrukcja Episkopatu Polski z dn. 11 marca 1987, w związku z wydaniem nowego mszału ołtarzowego, nr 17a).

¹¹ Wykaz odpustów. Normy i nadania. Wydanie wzorcowe według łacińskiego wydania 4 bis z 2004 r.

¹² *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgicznej*. Zasady i wskazania, Poznań 2003.

Załącznik nr 1

Propozycja uroczystego zapalenia świecy adwentowej.

Można posłużyć się następującą formułą:

Wznosimy nasze serca i nasze oczy ku Temu, który był, który jest i który przychodzi. Rozpoczynamy dzisiaj drogę adwentową. Noc się posunęła, a przybliżył się dzień, bo przychodzi nas nawiedzić z wysoka Chrystus Pan: Światłość prawdziwa, która oświeca każdego człowieka; Słońce, które rozświetla ciemności; odbłask chwały Ojca, który nie zna zachodu. Dzięki łasce przyjścia Jezusa, także my, którzy pozostaliśmy w ciemności, teraz jesteśmy światłem Pana i możemy wyjść mu na spotkanie z zapalonymi świecami. W tym świętym czasie Adwentu, pozostając w łączności z całym Kościołem, wychwalamy Boga Ojca i Jego Syna, Jezusa Chrystusa, który do nas przychodzi, i zróbmy miejsce na Jego światłość w naszym życiu. Niech te świece, zapalone w kolejne niedziele Adwentu, przypominają nam o tym, że jest On coraz bliżej.

Następnie dodaję się formułę w 1 Niedzielę Adwentu:

Dzisiaj jest pierwsza Niedziela Adwentu. Ta pierwsza świeca, którą zapalamy, oznacza proroka, który zachęca do nadziei.

Po czym zapala się świecę, recytując przy tym następującą modlitwę:

Przyjdź, Światłości prawdziwa, Ty, która oświecasz każdego człowieka. Rozjaśnij nasze ciemności, a nie będziemy się już więcej lękać, bo Ty, Jezu, jesteś światłem na naszej drodze. Pozwól nam zanieść Twoje światło naszym braciom. Amen.

W kolejne niedziele wystarczy tylko wypowiedzieć krótką formułę

w 2 Niedzielę Adwentu

Dzisiaj jest druga Niedziela Adwentu, która wzywa wszystkich do Betlejem. Zapalamy zatem świecę, oznaczającą Betlejem – miasto, do którego wszyscy jesteśmy zaproszeni, ponieważ tam znajdziemy Jezusa, naszego Zbawiciela.

w 3 Niedzielę Adwentu

Dzisiaj jest trzecia Niedziela Adwentu, niedziela radości. Świeca, którą zapalamy, oznacza pasterzy, jako pierwsi otrzymali dobrą nowinę o Bożym Narodzeniu, wiadomość, która ich uczyniła szczęśliwymi.

w 4 Niedzielę Adwentu

Dzisiaj jest czwarta Niedziela Adwentu, niedziela Bożej miłości. Zapalamy świecę, która oznacza aniołów, bo to oni ogłosili światu, że Bóg kocha wszystkich ludzi i dlatego zdecydował się narodzić wśród nas.

A przy zapalaniu kolejnej świecy odmawiać należy podaną wyżej modlitwę: Przyjdź, Światłości prawdziwa....

(por. G. Venturi, *La Corona di Avvento. Attualità di una Tradizione natalizia*, Padova 2011)